

**217. Szegei, Ady E. u. 4. (Kakas-domb)
(KÖH 75379)**

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye)

Pa?, U, R, B, LT?, Sza?, Kú

A község ÉK-i szélén, a Bodrog magaspartján fekvő lelőhelyet 2010-ben jelentette be⁵⁶ a porta tulajdonosa, Nagy József. 2012. január 19-én újabb leletek előkerülése miatt végeztünk helyszíni szemlét, melynek során nagy mennyiségű összegyűjtött, részben korszakok szerint gondosan szétválogatott anyagot találtunk. Ezen kívül Nagy József, elmondása szerint kiskertjének DK-i szélén, egy zsugorított csontvázas temetkezést is talált 2011 őszén, egy faültetéshez ástott gödörben. A sírt visszatemette, helyét megjelölte.

A szemle alkalmával a felásott kiskert területén további nagyszámú felszíni telepleletet gyűjtöttünk. A behozott leletanyagban paleolit(?), középső neolitikus (AVK, tiszadobi csoport, bükki kultúra), késő neolitikus (tisza kultúra), kora rézkori (tiszapolgári kultúra), kora bronzkori (hatvani kultúra), késő kelta kori és/vagy kora császárkori, valamint 16–17. századi leletek találhatóak. Említést érdemel a nagy mennyiségű őskori pattintott kő, az őskori agyaggyöngyök, a fehér inkrusztációjú tiszadobi és bükki kerámiatöredékek, az arcos edényekből származó töredékek, a miniatűr edények, a késő neolitikus karcolt és festett kerámia, valamint a rézkori kerámiatöredékek. Jelentős lehet a kelta korból a korai császárkorba átvezető településrészlet is. A lelőhely pontos kiterjedését ez alkalommal sem tudtuk megállapítani, az őskori temetkezés feltárására pedig nem nyílt lehetőségünk.

CSENGERI PIROSKA

Szeleste, Sós-dűlő II.

(KÖH 67203)

(Vas megye) B, Ró, Á, Kö, Kú

A lelőhelyen 2012-ben és 2014-ben végzett kutatásokat összefoglalóan lásd a 2014. év jelentései között.

218. Szentbalázs, Falu-rét

(KÖH 85779)

(Somogy megye) Ó, Á, Kö

2012. augusztus 24-én Berta Gyula kaposvári lakos leleteket hozott be a múzeumba. Elmondása szerint a leleteket Szentbalázson gyűjtötte, a falu K-i végén lévő pálinkafőzdétől D-re, a patak D-i oldalán. 2012. szeptember 3-án újra kimentünk megtekinteni a helyszínt, ahol rossz megfigyelési körülmények között (nagyon száraz, poros talaj, amit nem sokkal előtte társzázhattak fel) mi is találtunk kerámiákat és megállapítottuk, hogy a területen valóban régészeti lelőhely található. A lelőhelyet megközelítőleg teljesen be tudtuk járni. A lelőhelyen viszonylag sok kerámiát lehetett gyűjteni, melyek között többségében középkori, azon belül Árpád-kori kerámiatöredékeket lehetett gyűjteni. Találunk köztük hullámvonal díszes és fogaskerékmintás darabokat is, a peremkiképzések egyszerűek. Ezen kívül kisebb számban, de őskori kerámiát is lehetett gyűjteni. A lelőhelynek az 1:10 000-es térkép alapján a Falu-rét nevet adtuk, míg a Somogy megye földrajzi nevei című könyvben Kenderföld és Nagy-rét vannak ide jelölve.

Munkatárs: Nyári Zsolt technikus.

VARGA MÁTÉ

56 RKM 2010, 357.

219. Szentendre, Pannónia telep (Új-dűlő)

(MRT 7. k. 28 / 26. lh.; KÖH 11547)

(Pest megye) B, A

A területen a meglévő szennyvíztelep bővítési munkái előtt végeztünk próba- és megelőző feltárást, 2012. június 6–11. között. Elsőként munkagép segítségével eltávolítottuk a humuszréteget. A munkát nehezítette, hogy a felső 50–80 cm réteg újkori silt volt. A siltreteg eltávolítása után 30–50 cm mély humuszos réteg következett, melynek aljában jelentkeztek az objektumok. A gépi munka után kézi nyeséssel régészeti tükörfelületet képeztünk, melyben 18 objektumfoltot ismertünk fel. A foltok igen sűrűn helyezkedtek el. A bontást a szelvény Ny-i részén kezdtük el, ahol 30–70 cm mély objektumok jelentkeztek. Nagyjából a szelvény közepétől a K-i végéig az objektumok mélysége jelentősen megnőtt, átlagosan 1,5 m-re. Az objektumok mindegyike régészeti korú volt, a középső bronzkori Vátya-kultúra és az avar kor időszakára keltezhető. A leletek között kiemelkedő jelentőségű egy bronzkori öntőforma töredéke. Feltárt terület: 164 m².

Munkatárs: Zimborán Gábor.

RAJNA ANDRÁS

220. Szenyér, Kertekalja-dűlő

(KÖH 94477)

(Somogy megye) Kö

A Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága (a Kaposvári Rippl-Rónai Múzeum jogelődje) dolgozói 2012 június–júliusában és novemberében végezték a 68-as sz. főút átépítéséhez készített előzetes régészeti dokumentációhoz kapcsolódó terepbejárásokat. Az érintett területről 23 lelőhely volt ismert, ezek területét próbáltuk pontosítani, valamint a korábban bejáratlan területeken újabbakat keresni. A nyári hónapokban a közepesen magas és magas kukoricában, napraforgóban, illetve a szántott területeken, novemberben a korábban gabonával fedett és mostanra felszántott, illetve cukorrépával vagy még nem túl magas repcével fedett területeken tudtunk terepbejárást végezni.

Több lelőhely területét sikerült pontosítanunk vagy módosítanunk, emellett két új lelőhelyet találtunk: Marcalitól É-ra, a Lóki csárdától ÉK-re, Marcali, Lóki-dűlő; Szenyértől és a szenyéri földváltól É-ra, a Szenyér, Kertekalja-dűlő középkori lelőhelyet azonosítottuk.

Munkatársak: Németh Péter Gergely, Nyári Zsolt, Cserép Tamás.

MOLNÁR ISTVÁN

221. Szigetszentmiklós, Református templom udvara (Kossuth u. 14.)

(KÖH 91279)

(Pest megye) Á, Kk, Kú

A Szigetszentmiklói Református Egyházközség a pár évtizede épült temploma mellett közösségi ház építését kezdte meg 2012 júniusában. A templom szomszédságában a Kossuth u. 14. szám alatt végzett földmunkák során kiderült, hogy a kb. 2–2,5 m mélységig kisedett földben számos embercsont található. Ezt észlelve a földmunkákat abbahagyták, és a beruházó református egyházközség értesítette az ügyben illetékes Pest Megyei Múzeumok Igazgatóságát (=PMMI).

A 2012. július 30. utáni három és fél hónap során, a szigetszentmiklói önkormányzat anyagi támogatásával végzett

leletmentés a PMMI a területen. A feltárás során előkerültek a barokk kori, az 1782. évi türelmi rendelet után épült, viszonylag nagy méretű, É–D-i irányú templom maradványai. Ezt a második világháború során keletkezett sérülései miatt bontották le 1948-ban. A barokk korban, a 18. század előtt, egy kisebb, K–Ny-i irányítású épület szolgált egyházzal a helyieknek, melynek hajója a barokk templom belsejében található.

Feltehetően állt a régi hajó a barokk egyház építéskor. A középkori templom hajójának alapfalait csak nagyjából a korabeli járószintig, míg a szentélyét jóval alaposabban lebontották a 18. század végén. A középkori templom alaprajza és az ásatási megfigyelések alapján az Árpád-kor végére, utolsó századára keltezhető. Több feltárt sír helyzete és leletanyaga arra mutat, hogy ennél korábban is létezett itt temető, és így bizonyosan volt egy ehhez tartozó korábbi egyház is, de ennek nyomait nem sikerült meglelni. A gyülekezeti ház tervezett helyén 270 – nagyrészt a későbbi temetkezések által bolygatott – sír került feltárássra, melyek közül a legkorábbi 1200 tájára, a legkésőbbi 1800 körülre datálható. Az É–D-i irányú barokk templom részben ráépült a korábbi, szisztematikusan elbontott középkori, K–Ny-i tengelyű templom helyére. Ezt valószínűleg a barokk templom építése előtt bontották el az alapozásával együtt, valószínűleg a településen igen nagy kincsnek számító mészke építőanyagért. Ezen épület hajójából kb. 5 m esett a feltárási területre. A hajó É-i oldalán egy igen kicsiny oldalkápolna került elő, mely falait csupán a korabeli járószintig bontották el. Feltehetően ez a kis – a katolikus időszakból megörökölt – kápolna állt a barokk templom építése idején. Feltételezések szerint, talán az Úr asztala és a prédikátor számára nyújthatott védelmet. A barokk templom befejezése után már nem látták értelmét az alapos bontásnak, az alapozás teljes kitermelésének. A középkori hajóhoz csatlakozó szentély alapozási árkat is sikerült megfigyelni, feltárni. A szentély, az árok alapján, először félkörösnek tűnt, de a gondosabb kutatás nyomán kiderült, hogy a nyolcszög három oldalával záródó (támpillérek nélküli) egyházzal van szó. Ez alapján a „középkori” templom szentélyének kora gótikus forma szerinti építése a 13. század második felére, esetleg a 14. század elejére tehető. A temető sírjainak nagy része melléklet nélküli volt, de kb. 10 sírból, a csontokon és a koporsószögeken kívül, egyéb tárgyak, az egykori viselet elemei is előkerültek. A legrégebbre keltezhető leletünk egy ezüst S-végű hajkarika, mely a 11–12. századra datálható. Ez a lelet azt bizonyítja, hogy már a kora gótikus egyház felépülte előtt temetkeztek lelőhelyünkön. Így biztosra vehető, hogy az általunk ismert kora gótikus templom készítése előtt is létezett itt a közelben egy korai egyház az Árpád-kor első felében. Ennek nyomai nem kerültek elő. Lehetséges, hogy fából vagy földből készült sekély alapozással, s így a későbbi építkezések és temetkezések teljesen eltüntették a nyomait. A sírok mellett 14 középkori és újkori objektum is feltárássra került. Köszönettel tartozom Rácz Miklós régész-építész barátomnak az eredmények értelmezésében nyújtott segítségéért.

BATIZI ZOLTÁN

222. Szigetújfalu, Ház-földi-dűlő I. (KÖH 82025) (Pest megye) B

A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága 2012. február és március hónapokban terepbejárásokat folytatott Szigetújfalu ha-

tárában, a településrendezési terv régészeti munkafeladatának elkészítéséhez. Korábbi adattári és irodalmi adataink alapján 4 lelőhelyet ismertünk a település határából. Jelen terepbejárásunk során valamennyit felkerestük, de a rossz látási viszonyok (növényzet) miatt egyikről sem tudunk újabb információkat gyűjteni. A terepbejárások során további 21, eddig ismeretlen lelőhelyet sikerült felderítenünk, ezekről bronzkori, kelta (?), szarmata, Árpád-kori és középkori kerámiaanyagot gyűjtöttünk.

A lelőhelyek közül kiemelkedik a Ház-földi-dűlő I. lh., ahonnan a kora bronzkori harangedényes kultúra anyaga került elő. Jelenlegi ismereteink szerint ez a lelőhely a harangedényes kultúra legdélebbi előfordulása a Csepel-szigeten.

Munkatárs: Kovács Dömötör régésztechnikus.

FARKAS ZOLTÁN – KALÁCSKA RÓBERT – PATAY RÓBERT

223. Szirmabesenyő határa (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Ge?

Pusztai Imre önkéntes gyűjtőmunkájának köszönhető az alábbi lelőhelyek megismerése.

Köteles (KÖH 85197): A lelőhely a település határáról DK-re, a Sajó bal partjától mintegy 1,5 km-re, a bejelentés alapján a szántásrét közepén található kis domb. Az előkerült telep a középső neolitikum (bükki kultúra) és császárkori germán(?) idősakra keltezhető. Kiterjedése pontosan nem adható meg.

Tamáská (KÖH 85195): A település határáról K-re, a Kis-Sajó jobb partjától mintegy 460 m-re található. Az előkerült telep a neolitikum időszakára tehető. Kiterjedése pontosan nem adható meg.

HAJDÚ MELINDA

224. Szob, Belterület (MRT 9. k. 26 / 44. lh.; KÖH 11683) (Pest megye) Kk, Kú

Szobon, az Árpád u. 11. szám alatti telken, a Szent László Gimnázium és Diákotthon alagsorának átalakítása kapcsán végzett földmunkák során, 2012 novemberében régészeti objektum nem került elő. A kitermelt földből viszont 14–17. századi, apró, csupán 1–2 cm-es kerámiatöredékek kerültek elő.

BATIZI ZOLTÁN

225. Szob, Közúzó (MRT 9. k. 26 / 27. lh.; KÖH 11666) (Pest megye) R, B, LT

A szakirodalomból ismert lelőhely Szob belterület Ny-i szélén, az országút és az Ipoly közötti alacsony teraszon található. Az 1870-es évek vasútépítéseitől kezdődően számos rézkori, bronzkori és kelta temetkezés, illetve teleplelet került napvilágra ezen a területen, főleg a 20. század első felében, a közúzó telep létesítése során. A lelőhely területén korábban végzett nagyszabású tereprendeázések felvetik annak lehetőségét, hogy a régészeti értékek itt teljesen megsemmisültek, azonban Horváth A. János eredeti feljegyzéseit áttanulmányozva logikusnak tűnik, hogy lehetnek még érintetlen, vagy kevéssé bolygatott részek, vagyis további leletek előkerülése várható. A helyszíni szemrevételezés alapján úgy tűnik, az igazgatósági épület környékén megmaradt az eredeti talajszint, amely az Ipolyhoz közeledvén szintén feltételezhető. A korábbi tereprendeázés láthatóan az egykori „domb tetejére”, annak elpaniózására, továbbá